

Marek Cwetsch, Kazimierz Radwański

Kraków - Stare Miasto, ul. Senacka 3

Informator Archeologiczny : badania 18, 130-131

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRAKÓW-STARE MIASTO
Stare Miasto

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

Badania prowadził mgr Emil Zaitz. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Krakowie. Osadnictwo wczesnośrednio-wieczne, późnośrednio-wieczne i nowożytnie.

Kontynuowano badania w wykopach budowlanych i w szybkach geotechnicznych na terenie Sta-rego Miasta. Uzyskano szereg nowych danych co do ukształtowania terasy średniej oraz charakteru wczesnośrednio-wiecznego i późniejszego osadnictwa, a także staromlejskiej zabudowy. Ciekawsze wyniki uzyskano w następujących punktach:

ul. Grodzka 53 - Collegium Juridicum, wyk. III. Badania prowadzono w piwnicy przy połud-niowej ścianie budynku, odsłaniając fundamenty, poziomy użytkowe i wkopy budowlane rekonstruowa-nej w tym miejscu budowli halowej z XIV wieku. Mur tego obiektu wykonany był z łamanych kamieni wapiennych łączonych zaprawą. Partia naziemna /powyżej ossazki/ nosi wyraźne ślady układu wars-twowego.

ul. Kanonicza 0 i ul. Senacka - jezdnia. Prace ratownicze kontynuowano w wykopach budow-ianych usytuowanych na ścianach budynku. Odsłonięto nawarstwienia wczesnośrednio-wieczne i późno-średnio-wieczne oraz relikty starszych 13ożnogotycznych i nowożytnych/ budynków wykonanych przy użyciu kamieni wapiennych i cegły. W warstwach kulturowych datowanych na okres od XV do XVII w. stwierdzono występowanie żużli świadczących prawdopodobnie o działalności w tym rejonie warzta-tu /lub warsztatów/ kowalskiego.

ul. Kanonicza 9 i 11. W szybkach geotechnicznych wykonywanych w związku z podbijaniem fundamentów oficyn stwierdzono nawarstwienia wczesnośrednio-wieczne /m.in. utwory gliniaste z wa-łu obronnego, datowanego na XI - XIII w./, relikty miejskiego muru obronnego z XIV w. oraz wars-twy późnośrednio-wieczne i nowożytnie.

ul. Kanonicza 15 i 17. W wykopach badawczych usytuowanych wewnątrz oficyny zachodniej bu-dynku nr 17 oraz na terenie ogrodu od strony Plant rozpoznano relikty budowli wykonanej z łam-nych kamieni wapiennych łączonych zaprawą, wysuniętej ok. 5 m na zewnątrz od zachodniego lica muru obronnego. Są to prawdopodobnie pozostałości wieży lub baszty zlokalizowanej na założeniu mu-ru kurtynowego. W partii fundamentowej tego obiektu stwierdzono obecność pionowej ściany wykona-nej z belek o dług. ok. 6,5 m i grub. 30 - 40 cm, zachowanej do wys. około 240 cm. Konstrukcja drewniana w części dolnej stanowiła jednocześnie południowe lico muru, zaś w części górnej /na wys. dwu belek - ok. 60 cm/ była omurowana również od strony zewnętrznej. Interpretacja tej kon-strukcji jest na obecnym etapie rozpoznania bardzo trudna. Wydaje się, że mamy tu do czynienia ze specyficznym sposobem wykorzystania drewna w obiekcie murowanym, usytuowanym na terenie zagro-zonym nierównomiernym osłabianiem podłoża. Jest to bowiem obiekt położony na założeniu terasy śred-niej i na jej stoku, opadającym dość gwałtownie w kierunku dwuczasych Bagien Żabiego Kruka. Nie można jednak wykluczyć także innej możliwości. Być może jest to ślad wznoszenia baszty murowanej w miejsce drewnianej wieży, z której część ścian wykorzystano w konstrukcji muru.

Materiały i dokumentacja z badań przechowywane są w Dziale Krakowa Przedlokacyjnego Muzeum Archeologicznego.

Prace będą kontynuowane w następnym roku.

KRAKÓW - STARE MIASTO
ul. Senacka 3

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

Badania prowadził mgr Marek Cwetsch pod nadzorem nauko-wym doc. dr. Kazimierza Radwańskiego, Finansowało Muzeum Archeologiczne w Krakowie i Konserwator Zabytków Arche-ologicznych w Krakowie. Trzeci sezon badań. Strefa osad-nicza zachodniej części Okołu, Wczesne średnio-wieczne

Badania stanowiły uzupełnienie kompleksowych prac w rejonie ul. Kanoniczej nr 9. W la-tach 1980-1983 prowadzono systematyczne badania na ul. Kanoniczej 9 /wykop IV/ oraz na ul. Se-nackiej 3 /wykop V/. Wykopy zostały zlokalizowane po obu stronach miejskiego muru obronnego. Cel-em badań było uściślenie przebiegu wału obronnego Okołu.

W latach 1981 i 1984 wykonano podkopy pod mur obrony od strony wschodniej /ul. Kanonicz-nej 9, wykop IV/ i zachodniej /ul. Senacka 3, wykop V/ w ich obrębie natrafiono na drewniane ele-menty konstrukcji wczesnośrednio-wiecznego wału obronnego, ułożone w gliniastym nasypie.

Na obecnym etapie opracowania wyników badań można scharakteryzować następującą konstruk-cję wału: trzon wału stanowiły dwie ewentualnie trzy warstwy belek dębowych długości do 4 m, uło-żone równolegle względem siebie i prostopadle do kierunku biegu wału. Warstwy belek opadały pod kątem 70° w kierunku zachodnim /w kierunku bagien, tzw. Żabiego Kruka/.

Z zewnątrz belki pokryte były najprawdopodobniej warstwą szczelnie ułożonych aranie.

W strefie kulminacji wału, na szerokości ca 1,2 m występuje seria krótkich /80-90 cm/ bel-ek ułożonych pod kątem prostym względem trzonu konstrukcji. Stwierdzono 1 warstwę takiej "prze-kiadki", choć należy przypuszczać iż były co najmniej 2 /pojedynczy element w profilu południo-wym wykopu/.

Poszczególne belki trzonu konstrukcji różnią się od siebie. W odstępie około 2 m występu-ją pojedyncze, potężne okrągłaki. Pomędzy nimi złożono krótsze i cieńsze belki; w pierwszej /spodniej/ warstwie przeważnia okrągłe. Stwierdzono między nimi paliki utrzymujące belki pod od-powiednim kątem. Drugą warstwą to belki o przekroju półkolistym, ułożone płaską stroną do spodu, krótsze od belek warstw najniższej.

W kulminacyjnej części wału krótkie belki "przekładki" posiadają nieregularne przekroje, zbliżone do prostokąta. Kulminacyjna część konstrukcji nosi ślady wyraźnego zgniecenia przez po-tężną stopę fundamentową miejskiego muru obronnego. Mur ten posadowiony jest praktycznie bezpo-średnio na drewnianych elementach wału.

Szerokość konstrukcji drewnianych sięga 6,5 m. Nasyż z nimi związany jest częściowo zniszczony, w związku z tym jego szerokość i wysokość jest obecnie trudna do sprecyzowania.

Podczas badań używano ceramikę z obrębu konstrukcji drewnianych, zabytki żelazne, fragmenty obrabianego drewna.

KRAKÓW - STARE MIASTO
Pl. Wiosny Ludów
Kościoł MW Świętych

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

Badania prowadzili: mgr Teresa Radwańska, mgr Marek Cwetsch /autor sprawozdania/. Nadzór naukowy sprawował doc. dr Kazimierz Radwański. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Krakowie i Konserwator Zabytków Archeologicznych w Krakowie. Drugi sezon badań. Przedpole północnej części Okołu. Wczesne średniowiecze, średniowiecze, okres nowożytny.

W trakcie prac ziemnych związanych z budową cokołu pomnika Mikołaja Żybkiewiczza, na skwerze Placu Wiosny Ludów odkryto fragment muru kamiennego zbudowanego z tzw. kostki romańskiej. Rozpoczęto systematyczne badania archeologiczne, spodziewając się, iż odkryty fragment muru związany jest z najstarszą fazą budowy Kościoła MW Świętych. Kościół ten jest wzmiankowany w źródłach z połowy XIII w., znane są też późniejsze źródła dotyczące poszczególnych faz jego budowy do momentu rozbiórki obiektu /1835-1842/. W roku 1961 przeprowadzono na Placu Wiosny Ludów sondażowe badania archeologiczne, które potwierdziły znane ze źródeł rozplanowanie fazy gotyckiej kościoła.

Badania miały na celu rozpoznanie południowego muru nawy, południowo - zachodniego narożnika obiektu /skarpa narożna/ oraz zachodniej strefy kościoła. Prace koncentrowały się na zewnątrz obiektu. Wytoczono wykopy: V, VI, VII o łącznej powierzchni około 80 m².

Wykop V Stratygrafia: 40 cm - humus współczesny do 2 m warstwy gruzu /pozostałość rozbiórki 1835-1842/, do 3,45 m - warstwy przemieszane /niektóre wczesne średniowiecze, średniowiecze, okres nowożytny/, wykopy grobowe/ średniowiecze - okres nowożytny/.

W wyniku badań odsłonięto odcinek muru południowego nawy o długości 4,5 m wraz ze skarpią boczną. Na głębokości 90 - 170 cm wystąpiła nieciągła warstwa złożona z kostki romańskiej o przeciętnym wymiarze 15 x 8 cm. Poniżej zarejestrowano warstwowy mur z kamieni łamanych/ 3 warstwy o grubości 50 - 70 cm /spojony dużą ilością zaprawy wapiennej. Skarpa boczna jest związana z murem nawy. Na omówione wyżej elementy obiektu nakładają się wątki ceglane i kamienne związane z rozbudową południowego zaplecza kościoła po roku 1676 /kruchta, ossaria/.

Na głębokości około 300 cm wystąpiły wkopy grobowe cmentarza przykościelnego /ogółem 14 grobów/. Szkielety pochodzą z okresu nowożytnego. Uwagę zwraca grob nr 8 /trumna obita miedzianymi ćwiekami/.

Wykop VI Stratygrafia: do 40 cm - humus współczesny, do 160 cm - warstwy gruzu /pozostałość rozbiórki 1835-1842/.

Odsłonięto południowo-zachodnią skarpię narożną do głębokości 180 cm. Lica skarpy wykonane są częściowo z kostki romańskiej. W wątek włączono także ciosy dużych rozmiarów wykonane z piaskowca. Obserwacja szczegółów konstrukcyjnych skarpy skłania do twierdzenia o wtórnym użyciu budulca romańskiego.

Wykop VII Stratygrafia: do 40 cm - humus współczesny, do 90 cm - warstwy gruzu z udziałem kości ludzkich /warstwa przechodzi do deskowanego wkopu i sięga do calca/, do 2,20 m - średniowieczny poziom użytkowy, do 3,5 m - nawarstwienia wczesnośredniowieczne z wyraźnym poziomem osadniczym na głębokości 280 - 300 cm /poziom palenisk/.

W wykopie uchwycono nawarstwienia wczesnośredniowieczne przecięta przez wkop nowożytny i partię fundamentową domu wikariuszy /XVIII w./.

Prace w wykopie nie zostały ukończone, zwraca jednak uwagę poziom osadniczy z paleniskami oraz wczesnośredniowieczne warstwy zawierające dużą ilość kości zwierzęcych. Bliskie sąsiedztwo wykopu względem skarpy narożnej kościoła pozwala na uzyskanie w przyszłości nawiązania stratygrafii, a co za tym idzie uściślenia chronologii obiektu.

W trakcie badań uzyskano wiele interesujących zabytków ruchomych: ceramikę, przedmioty żelazne /noże, podkowy, fragmenty ostróg itp/, monety, medaliki oraz krzyżyki pochodzące z grobów.

Planowane jest zlokalizowanie wejścia do kościoła od strony zachodniej oraz odsłonięcie murów kaplicy i prezbiterium. Kluczowym problemem jest rozwiązanie kwestii budulca romańskiego. W chwili obecnej należy skłaniać się do twierdzenia, iż został on użyty wtórnie.

KRAKÓW - WAWEL
Rejon IV, VIII, X.

Kierownictwo Odnowienia Zamku
Królewskiego i Państwowe Zbiory
Sztuki na Wawelu

Badania terenowe prowadził zespół Pracowni Archeologicznej KOZK. Autor sprawozdania mgr Zbigniew Pianowski. Konsultacja naukowa prof. dr hab. Jerzy Frazik. Finansowało KOZK. Trzydziesty piąty sezon badań, Grodzisko IX-XIII w, zamek gotycki i renesansowy, relikty osadnictwa starożytnego.

Rejon IV, katedra, krypta za wielkim ołtarzem /J. Firlet, mgr Z. Pianowski/

Kontynuowano obserwacje archeologiczno-architektoniczne, prowadzone w latach 1982 i 1983, wykonano dokumentację murów. Potwierdziła się interpretacja z 1982 r., iż część poziomu użytko-